

ноти відображення і пошуку автора краще давати, якщо відомо, всі складові.

Є проблеми видання і перевидання документів давньою українською чи старослов'янською мовами. Вони або перекладалися й видавалися, або просто видавалися майже без змін, змінювалася тільки перша чи остання сторінка. І знову пошук. Той ми документ знаходимо, чи не той? Чи нововиданий точно відповідає тому документові, який ми шукаємо, чи ні?

Правила каталогізації з часом змінюються. Як врахувати ці зміни в утворенні й підтримці функціонування каталогів, щоб не наплутати й не погіршити інформаційний пошук? Це питання підтримки функціонування всієї системи каталогів зводиться, в основному, до точності відображення документів у каталогах і повноти, а все це разом - підвищення пізнавальної, інформативної ролі каталогів. Проблема інформаційно-пошукового апарату, інформаційно-пошукової мови заявлена в багатьох доповідях і повідомленнях. Активне її обговорення на конференції має сприяти такому забезпеченню функціонування каталогу, щоб швидко знайти документ у каталозі, а потім у сховищі.

Наступна проблема - ББК чи УДК. Що краще - багатство класифікаційних систем чи їх уніфікація? Звичайно, уніфікація полегшує пошук і т.ін. У найближчому майбутньому уніфікація значною не буде, і навпаки - матеріальні та фінансові можливості, досвід і традиції породжуватимуть «багатство» класифікаційних систем, отже і треба вчитися працювати з ними.

Щодо *електронного каталогу* спостерігаємо дві тенденції: спрощення опису і створення електронного каталогу та його збагачення.

Курс на спрощення навряд чи доцільний, оскільки надалі пошук розширюватиметься, вимагатиме прискорення. Коли доведеться здійснювати тематичний

пошук чи пошук у глибину, то спрощення електронного каталогу, мабуть, не виправдає себе і навіть шкодитиме.

Актуальні також питання мовного забезпечення і транслітерації іншомовних текстів, іншомовних понять і прізвищ тощо. Їх можна подавати лише в оригіналі, але в нас дуже мало поліглотів. Східні мови в оригіналі будуть доступні лише одиницям.

Можна робити транслітерацію, але при незнанні мов це мало допоможе. Краще було б, все-таки, давати переклад назви і вихідних даних українською мовою, а для цього потрібні спеціалісти-мовники.

Якщо ми хочемо, щоб наші каталоги були в Internet, інформація пізнавалася і використовувалася за кордоном, а це імідж у майбутньому, а, можливо, й гроші - то це знову ж таки питання мовного забезпечення. У світі, на жаль, дуже мало хто, крім української діаспори, знає нашу мову, і, напевне, не скоро буде так, що нею широко послуговуватимуться, отже, інформацію про фонди наших бібліотек довести до світової громадськості буде нелегко. Аби були можливості - організаційні, кадрові й фінансові - то ми створили б каталоги трьохмовні - українська, російська і, скажімо, англійська. Тоді наша інформаційна база була б доступна всьому світові. Це - імідж бібліотеки, імідж бібліотечної науки, а ще й економічні можливості. Але і кадрові, і фінансові, і технічні проблеми тут великі. Ми маємо прагнути, щоб сказати про себе більше, повніше й зрозуміліше для іноземної аудиторії.

На часі й обговорення питань корпоративного електронного каталогу, зведеного стандарту бібліографічних описів, конвертації каталогів, створених на різних системах. При цьому не забуватимемо, що каталоги - це одночасно й пам'ятки історії культури в цілому, і нашої бібліотечної справи зокрема.

Виступ О.Онищенка на заключному засіданні

Спілкування колег, професіоналів завжди і корисне, і радісне. Воно утверджує значущість та необхідність конкретної справи, якоюсь мірою підносить особистий статус працюючого в даній галузі. Впевнений, що й наша конференція допомогла нам закріпитися в думці щодо важливості та непересічності бібліотечної справи і, зокрема, каталогізаційної.

Завданням цього форуму був глибокий аналіз комплексу теоретичних, організаційних, практичних питань каталожного господарства і вироблення його сучасних концептуальних засад. Як нам удалося це реалізувати - судити вам. Особисто я вважаю, що не всі позиції охоплено, але в цілому конференція додала стимулу, підсилила практичний інтерес до каталожної стратегії.

Ідея конференції: каталоги - інформаційне ядро бібліотек. Їхня роль в інформатизації суспільства зростатиме, і тому завдання в цій царині будуть ускладнюватися та урізноманітнююватися, набувати нових форм.

Традиційне уявлення про роль і значення каталогів у бібліотечній, інформаційній справі уже не повністю відповідає потребам сьогодення, тим більше - грядущим

процесам. Отже, настав час переглянути усталене бачення каталогів, визначити аспекти розширення їх завдань, можливостей і функцій. Бібліотеки будуть змушені дедалі більше концентрувати увагу на інформаційній діяльності, інформаційному забезпеченні нових структур - і державних, і недержавних.

Звісно, що і в період комп'ютеризації та створення комп'ютерних каталогів карткові каталоги не застаріють, не щезнуть. Необхідність їх безперечна. Тривалий час доведеться поєднувати і нові, і традиційні процеси. Крім того, ми не знаємо, як вестимуть себе електронні каталоги під час тривалої експлуатації. Ми вже вивчили паперові карткові каталоги, знаємо, що вони існуватимуть 100, 300 чи й більше років, залежно від паперу. А яка тривалість зберігання інформації на нових носіях - невідомо, як і те, яка небезпека чекає електронні каталоги у випадку аварій, миттєвого зникнення електроенергії. Тому потрібний дубляж, запас тощо. Не скоро також буде переведено всю інформацію з карткового каталогу в електронний. Ретроспективна каталогізація, комп'ютеризація «вниз» дійде не скоро, тому

треба думати, як з максимальною віддачею експлуатувати і ті, й інші каталоги. Нині треба планувати і здійснювати заходи, спрямовані на вдосконалення функцій існуючих карткових каталогів.

На мою думку, ми ще недостатньо заглибились у проблематику структури каталогу, і на конференції, і в публікаціях не конкретизували питання інформаційно-пошукових мов каталогів, мало уваги приділяємо фундаментальній підготовці професіоналів-каталожників. Вузівські курси дають початковий матеріал, установки для орієнтації, а далі фахівець має самовдосконалюватись і заглиблюватись в проблему. А цього якраз і немає. Самокритичний я і щодо власного досвіду. Можливо, в масштабах НБУВ потрібно організувати курси підвищення кваліфікації. Причому цей процес має іти не в загальному плані, не збиватися на загальнокультурологічну, політичну проблематику. Складне каталожне господарство треба опановувати професій-

но. І якщо розкрити всі можливості, котрі можна реалізувати через каталог, то й інформаційний процес піде значно інтенсивніше, а імідж бібліотеки, престиж бібліотечного працівника суттєво зросте.

На конференції лише в одній доповіді йшлося про збереження паперових носіїв каталогів. Ця проблема не втратила актуальності. Треба думати про кращі сорти паперу. Ми б дуже виграли, якби перейшли на безкислотний папір.

Інформаційне суспільство, котре для нас є поки що тільки маревом, інформаційні процеси, які ведуть до його реалізації, повсякчас привертатимуть громадськість до центрів інформатизації, а бібліотеки були й завжди будуть першими й головними осередками інформації.

Наше сьогоднішнє завдання - зберігаючи традиційні функції, перетворити бібліотеки в інформаційні центри суспільства. І якщо виконаємо цю програму, то піднесемо свій авторитет на ще вищий щабель.

ФАКТИ НАУКОВОГО ЖИТТЯ. ХРОНІКА ПОДІЙ

Наталя Захарова Українська книга в Литві

Виставка «Україна - на шляху незалежності» експонувалася з 20 серпня по 8 вересня 1997 р. в Національній бібліотеці Литви імені Мартінаса Мажвідаса. Відкриття експозиції, яке відбулося в канун Дня незалежності України, стало значною подією в політичному й культурному житті Литви та її столиці. В церемонії відкриття взяли участь Голова Сейму Литовської Республіки проф. В.Лансбергис, заступник Голови Сейму, голова товариства «Литва-Україна» Р.Озолас, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Литовській Республіці Р.Білодід, директор Національної бібліотеки Литви ім. Мартінаса Мажвідаса В.Була-вас, перший заступник генерального директора НБУВ А.Бровкін.

Близько 300 архівних документів з фондів НБУВ висвітлювали історію України від часів Київської Русі до сучасності, боротьбу українського народу за незалежність.

Експозицію виставки було побудовано як короткий хронологічний путівник.

У розділі про литовсько-польський період в історії нашої держави представлені, зокрема, монографія, підготовлена колективом учених-істориків НАН України «Історія України в особах. Литовсько-польська доба» (К., 1997), «Перший Литовський статут 1529 року» (Вільнюс, 1982), «Грамоти Великих князів Литовських з 1390 до 1569» (К., 1868), праця А.Грушевського «Міста князівства Литовського» (К., 1918).

Експонати щодо Гетьманської держави відтворювали історію України до кінця XVIII ст. Серед представлених матеріалів - праці про боротьбу за українську державність у період козацької республіки, про міжнародну дипломатію і політику України даного періоду.

Виділено розділ про інші складні часи в житті України, зокрема 1917-1922 рр. У ньому відбито посилення боротьби за державність, зростання національної самосвідомості, підвищення інтересу до рідної мови, літератури, культури.

Найбільший розділ виставки - Україна на шляху відродження. Монографії, збірники наукових конференцій, книги видатних політиків знайомили з державною ідеологією нашої країни. Тут бачимо праці експрезидента Л.Кравчука, нинішнього Президента України Л.Кучми, документи, які висвітлюють діяльність служби Президента, парламенту, Кабінету Міністрів.

На виставці демонструвалися матеріали про історію Конституції України, про процес її прийняття, збірники законів України, документи про концепцію розвитку законодавства в державі.

Роль України в міжнародній співдружності відтворювали, зокрема, видання про участь її в миротворчій діяльності ООН, а також фотодокументи про новий етап українсько-литовських відносин у період незалежності обох держав.

Спеціальну частину виставки було присвячено засобам масової інформації. Відвідувачі мали можливість ознайомитися з періодичними виданнями різної тематики (політичної, економічної, культурної, медичної, наукової та ін.).

Експонати виставки «Україна - на шляху незалежності» викликали великий інтерес у політиків, журналістів, учених Литви, читачів найбільшої литовської бібліотеки.